

Петко Петков

Публикации и приносните моменти в тях

Книги:

Средновековни български новели. Тиквешки сборник. Текст и изследвания. Благоевград, 2010, 184 с. (в съавторство с Л. Илиева и Л. Перчеклийски).

Книгата представлява превод на разказите в Тиквешкия сборник, средновековен паметник от XV или XVI в. с увод и бележки. Това е първият превод на целия сборник на книжовен български език. Книгата е предназначена за студенти и за всеки, който има интерес към Средновековието. Преводът е осъществен по изданието на Н. Начов в *Сборник за народни умотворения, наука и книжнина* и в *Книжници за прочит*. При работата над превода се оказва, че изданието има нужда от редица корекции и сравнения с други преписи на текстовете, включени в него. Първа стъпка в това отношение е предприета в електронната публикация: Тиквешки сборник – Cyrillomethodiana, http://histdict.uni-sofia.bg/textcorpus/show/doc_179, достъп 5. 6. 2016.

Кирил Пейчинович. Книга сия зовомая Огледало. Фототипно и наборно издание. С., 2011, 164 с. – подготовка на изданието и предговор.

Книгата е фототипно и наборно издание на една от първите печатни възрожденски книги. Тя е отпечатана в днешна Унгария, без Кирил Пейчинович да има възможност да участва в работата по коректурите. При наборното издание са отстранени редица грешки, възникнали в процеса на печатането. Към текста са добавени и бележки за непознати или трудноразбираеми думи. Книгата е придружена от предговор, където се очертава мястото на Пейчинович в българската култура.

Ръкопис № 2/23 от сбирката на Рилския манастир. Сборник с жития от края на XV век. С., 2011, 584 с.

Книгата представлява издание на ръкописа. Изданието се придружава от встъпителна част, където са описани отделните текстове в сборника, придружени и от археографска справка за всеки от тях. Сборникът включва жития на св. Василий Велики, св. Григорий Акрагантски, св. Йоан Милостиви, св. Йоан Златоуст, св. Йоан Дамаскин, свв. Мина, Ермоген и Евграф, св. Григений Омиритски, Слово за Рождество, приписвано на св. Йоан Дамаскин, цитати от св. Максим Изповедник и един кратък текст *От Отечника*. Целта на това издание беше текстовете да могат да се ползват от различни специалисти, които нямат възможността да работят непосредствено с ръкописа. Друга, все още неизпълнена цел, беше текстовете да се предоставят за ползване в интернет. Поради технически и авторскоправни причини това все още не е осъществено. В края на изданието е приложен Индекс на лица и топоними. В две приложения са публикувани изследване на езика на Житие на св. Йоан Златоуст и списък с библейските цитати в Житие на св. Григений Омиритски.

Преп. Паусий Хилендарски, История славянобългарска. V. I-II, Славянобългарска Зографска света обител, първо издание, 2012, 136 + 416 с.; второ допълнено и

преработено издание, Славянобългарска Зографска света обител, 2013, 172+448 с.; трето поправено издание, Света гора Атон, Славянобългарска Зографска света обител, 2015, 172+448 с. (в съавторство с Д. Пеев, М. Димитрова, А. Николов).

Книгата представлява комплект, който включва фототипно издание на Зографската чернова на преп. Паисий и първото критическо издание на текста, придружено с превод на съвременен български език. Чрез различения са представени архаичните преписи на *История славянобългарска*, като от тях може да се добие представа и за незапазената белова на текста. Изданието е придружено от предговор, в който са обяснени принципите на изданието и принципите на превода, от подробна библиография, от индекси – на личните имена и на етнонимите и топонимите, от таблици за родословията на различните български и сръбски династии, от черно-бели снимки на използваните ръкописи и от многобройни подробни коментари. В началото е поместена статията на иеродякон Атанасий Зографски „Историята между времето и вечността”, в която е изложен християнският възглед за историята въобще.

Свети Климент Охридски. Слова и служби. С., УИ „Св. Климент Охридски”, 2008, 592 р. (съставителство, съвместно с И. Христова-Шомова и А.-М. Тотоманова; редакция на старобългарския текст).

Изданието представя творчеството на св. Климент Охридски с текстовете му на старобългарски и в превод на съвременен български език. Включени са както сигурните и сравнително сигурните слова, така и служби, в акростиха към които може да се прочете името Климент. Старобългарските текстове са представени в нормализиран вид. С това произведенията на старобългарския писател се доближават до времето на своето възникване. Изданието е богато илюстрирано, с множество бележки и коментари. Една част от преводите са нови и са изготвени специално за това издание. Предговорът излага историята на проучванията и дава отлична представа за актуалните проблеми през климентологията. Книгата обобщава търсенията на палеославистите от последните четиридесет години и се явява естествено продължение на тритомното издание на съчиненията на Климент Охридски, подготвено от К. Куев, Б. Ангелов, К. Куев и Кл. Иванова.

Статии:

Два превода на Житието на Григорий Велики. – *Palaeobulgarica*, 17, 1993, 2, 27-35.

Статията разглежда Житие на Григорий Велики в превода, представен в Супрасълския сборник, в съпоставка с превода, придружаващ пълния текст на Диалозите на св. Григорий Велики, представен в ръкопис ГПБ (РНБ) Q. I. 275. Разглеждат се лексикални, някои морфологични и синтактични особености. Представеният анализ потвърждава наличието на два независими превода на Житието, в които се откриват и различни преводачески подходи. Изказва се предположението, че преводът, представен в ГПБ (РНБ) Q. I. 275, е по-късен, с характерни особености за книжнината през XIV в. В приложение е публикуван текстът по ГПБ (РНБ) Q. I. 275.

Огласителните поучения на св. Кирил Йерусалимски в преписа на Висарион Дебърски. – В: Българският шестнадесети век. Сборник с доклади за българската обща и културна

история през XVI век. С., 1996, 403-424.

Статията представлява първо по рода си изследване на *Огласителните поучения* в преписа на Висарион Дебърски. Проследена е историята на текста, представени са ръкописите, съдържащи *Огласителните поучения*, отчетено е изследването и групирането на текстовете от А. Ваян. Направено е правописно, фонетично и морфосинтактично описание на ръкопис № 305 от НБКМ. Специално внимание е обърнато на лексикалните особености на текста, описани в сравнение с най-ранния руски препис Син. 114. Те свързват текста по ръкопис НБКМ № 305 с редакцията на други текстове, чиито превод е възникнал в старобългарската епоха, но са запазени в преписи най-рано от XIV в., като Паренесиса на Ефрем Сирин, 16 слова на Григорий Богослов, Лествицата и др. В приложение е публикуван текстът на Втората катехизическа беседа в преписа на Висарион.

Към езиковата и текстологична характеристика на апостол № 882 от НБКМ. – Македонски преглед, 1997, 1, 93 - 108.

Статията разглежда текстологични и езикови особености на ръкопис № 882, съдържащ текста на Апостола. Ръкописът е от XIII или началото на XIV в. и представя избран апостол от типа на Охридския и Струмишкия апостол. В статията са разгледани правописът, фонетиката и някои морфологични особености на ръкописа. Специално внимание е обърнато на лексикалните и текстологичните му особености, разгледани в съпоставка с представителна група среднобългарски, сръбски и източнославянски ръкописи.

Перикопи от Деяния апостолски в хърватски глаголически мисали. - В: Българи и хървати през вековете. 2. С., 2003, 96 - 106 (в съавторство с М. Димитрова).

Изследвани са перикопите от Деяния апостолски в две групи мисали (северна и юна, съотв. по-архаична и по-иновационна) и в три бревиара, като са съпоставени с южно- и източнославянски кирилски преписи на Апостола. Прави се изводът, че хърватското глаголическо наследство е важно при работа с всички библейски книги, но особено важно е то за реконструкцията на текстове, които не са запазени в старобългарски препис и които показват силна вариативност в по-късната кирилска традиция. Оказва се още, че Кирило-Методиевото наследство се ползва с голям престиж сред хърватските глаголаши и тяхната продукция пази редица ранни елементи, които съответстват на гръцкия оригинал и се отличават от латински.

Перикопи от книгата на пророк Даниил в хърватската глаголическа книжнина. - In: Glagoljica i hrvatski glagolitizam. Zagreb, 2004, 167-182 (в съавторство с М. Димитрова).

Статията представя резултатите от съпоставката на първите две глави и частично на третата от Книгата на пророк Даниил в хърватската глаголическа книжнина и в архаични кирилски ръкописи. В архаичните бревиари и мисали се пазят почти без промени части от ранния паримеен превод и от превода, направен в източнобългарски скрипториум в епохата на Цар Симеон. В архаичните бревиари има и не малко стихове, преведени от латински, направени от хърватски книжовници. Тези преводи свидетелствуват, че хърватските глаголаши добре владеят нормите на книжовния език и езика на оригинала, латински, както и че добре познават библейските текстове.

The Book of Daniel in the Breviary of Vid of Omislj. – Slovo 56-57, 2007 . (в съавторство с М. Димитрова).

В тази статия се публикува Книга на пророк Даниил по архаичния бревиар на Вид Омишлянин от 1396 г. в латинска транслитерация. Това е единственият бревиар, който съдържа четири глави от тази библейска книга. Тя комбинира различни лексикални пластове: 1) ранен превод на Паримейника, за който се смята, че е възникнал още в Кирило-Методиево време; 2) т. н. пълна Симеонова версия, възникнала в периода на Първото българско царство; 3) нов пласт, който отразява превод или ревизия от латински, дело на хърватските глаголаши. По тези причини изданието на Книга на Даниил може да послужи като основа за бъдещи изследвания върху текстовата история на тази библейска книга и да очертае пътищата за протикването ѝ сред южните славяни.

Тайноводствените поучения на Кирил Йерусалимски в преписа на Висарион Дебърски (НБКМ № 305). - In: Acta palaeoslavica, Vol. 2, In honorem profesoris Angelinae Minceva, Heron Press, Sofia, 2005, 206-213.

Статията разглежда една компактна част от Огласителните поучения на Кирил Йерусалимски в преписа на Висарион. Те са разгледани в съпоставка с най-ранния препис на този текст от XI – XII в. – ГИМ, Син. 478. Разликите са описани в пет групи: 1) Пропуски и добавки; 2) Смесови разлики вследствие на неразбиране на текста; 3) Граматически разночетения; 4) Лексикални разночетения; 5) Словообразователни разночетения. В заключението се отбелязва, че преписът на Висарион възхожда към същата редакция, към която спада и руският ръкопис, но не и непосредствено към него, а към препис, възникнал предположително през XIV в. и недостигнал до нас.

Преписът на Азбучно-Йерусалимския патерик в ръкопис № 421 от сбирката на Хилендарския манастир. - В: Сборник в чест на проф. д-р Иван Добрев, член-кореспондент на БАН и учител, С., 2005, 443-451.

Ръкописът представлява единственият български препис на Азбучно-Йерусалимския патерик. Това е текст, чийто превод вероятно е възникнал около началото на XIV в., но някои изследователи го поставят в доста по-ранна епоха. Статията разглежда правописните, фонетичните, морфологичните и синтактичните особености, отразени в преписа, отчасти и в текста. Изказва се предположението, че преводът е осъществен в някой от славянските манастири на Атон.

Лексикални и словообразователни варианти в текста на Скитския патерик. – В:

Преславска книжовна школа, 9, 2006, 120-134.

Статията разглежда редица лексикални варианти, откриващи се в славянската традиция на Скитския патерик, много ранен старобългарски превод, според У. Федер дело на първоучителя Методий. Оказва се, че ръкописната традиция на Скитския патерик показва различни етапи на лексикално редактиране, все в духа на т. н. Преславска редакция. Тази редакция се открива в ръкописите с източнославянски произход и не засяга южнославянските ръкописи, част от които могат да се свържат с югозападните български земи и Атон, но друга част най-вероятно е свързана с Търново и манастирите,

които са били в контакт с него.

Славянският превод на Душеполезни истории на св. Анастасий Синайски. – В: Истина, мистификация, лъжа в славянските езици, литератури и култури. С. 2011, 308 – 320.

Св. Анастасий Синаит е християнски подвижник, просиял на планината Синай. Неговото творчество е познато на славяните още от ранния X в., текстове от него са представени в Симеоновия изборник и в Лаврентиевия сборник от 1348 г. Разкази на авва Анастасий са поместени в състава на Никоновите пандекти и на Сводния патерик. Голям брой от тях (30) се откриват и в една добавка към основния текст на Азбучно-Йерусалимския патерик. Именно те са обект на публикацията. Накратко са описани някои по-характерни особености в езика на текстовете, описана са преписите, в които се срещат. Разказите се публикуват по ръкопис № 428 от библиотеката на Хилендарския манастир.

Цитатите от книгата на пророк Исаия в славянския превод на Житие на св. Григений Омиритски. – Октоих. Часопис одјелења за српски језик и књижевност Матице Српске – Друштва чланова у Црној Гори. 3, 2012, 7 -18.

Житието на св. Григений Омиритски е славянски превод от XIV в., дело на книжовника Андон Багаш. Житието изобилства от цитати от Светото Писание, сред които най-многобройни са цитатите от Книгата на пророк Исаия, които се публикуват тук. Те са интересни в няколко посоки: 1) могат да бъдат полезни за цялостното проучване на текста на Светото Писание; 2) предлагат много възможности за наблюдения върху културната и езиковата история през определения период; 3) спомагат да се очертае по-пълно преводаческата практика на съответния книжовник; 4) дават представа както за библиотеката, където се е възпитавал книжовникът, така и за библиотеката, където той е работил, представят неговата образованост и култура.

Един неизследван тип числителни в българската средновековна книжнина. – *Balkanistic forum*, 3, 2013, 66-75 (в съавторство с Д. Пеев).

Статията разглежда числителни имена (от 11 до 19, но и по-големи), свързани помежду си с предлога къ, които още не са описани в граматиките на старобългарския език. Примери с такива числителни се срещат в превода на „Историята” на Йосиф Флавий и в Житие на св. Йоан Златоуст по преписа в сборник № 2/23 от библиотеката на Рилския манастир. Направеният анализ подсказва възможността да се приеме, че типът вероятно е балкански и също вероятно е бил познат още през X в. или поне през XIV в. (най-ранните свидетелства са в слова на Патриарх Евтимий, но основните примери са в ръкописи от XV в.).

Миграцията на текста. Към рецепцията на житието на св. Антоний Велики в руската ръкописна традиция: текстологични и езикови наблюдения. – В: Движение и пространство в славянските езици, литератури и култури. С., УИ, 2015, 65 – 72.

Статията разглежда една редакция на превода на Житие на св. Антоний Велики от X в., възникнала в края на XV в. сред източните славяни и разпространението ѝ там. Тази редакция не е резултат от сверяване с гръцкия текст, а представлява осъвременяване на трудни за разбиране места и отстраняване на натрупаните в текста през вековете

неизправности. Проследяват се фонетичните, морфосинтактичните и лексикалните особености в нея. Изказва се предположението, че редакцията е дело на Нил Сорски.

Два трактата на св. Григорий Синаит за безмълвието. - *Balkanistic Forum*, 2, 2015, 72 – 86.

Публикуват се славянските преводи на два текста на св. Григорий Синаит, посветени на безмълвието, изключително популярни в монашеските среди от средата на XIV в. насетне. Това е втората им публикация в среднобългарски превод – първата прави Д. Кенанов малко по-рано, но по «Добротолубие» в редакцията на Паисий Величковски. Тук текстовете са представени по най-ранните им преписи – в Ряповия сборник и в ръкопис № 1036 от НБКМ, двата от XIV в. В археографската справка са посочени славянските преписи, съдържащи тези съчинения на Григорий Синаит.